

**Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого  
Полтавський юридичний інститут  
Кафедра конституційного, адміністративного,  
екологічного та трудового права**

**С И Л А Б У С**  
**навчальної дисципліни**  
**«МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень  
Ступінь вищої освіти – магістр  
Галузь знань – 08 «Право»  
Спеціальність – 081 «Право»  
Освітня програма / спеціалізація – «Право»  
Статус дисципліни – обов'язкова  
Рік набору – 2019, 2020

**Викладач – Божко Володимир Миколайович,**  
завідувач кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та  
трудового права, доктор юридичних наук, доцент

30 серпня 2019 р.

Полтава – 2019

**Силабус навчальної дисципліни «Муніципальне право»** для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» освітньої програми «Право» Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Полтава: Полтавський юрид. ін.-т Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 10 с.

**Розробник**

Божко Володимир Миколайович – доктор юридичних наук, доцент

**Гарант освітньої програми**

Криницький Ігор Євгенович – завідувач кафедри цивільного, господарського і фінансового права, доктор юридичних наук, професор, старший науковий співробітник

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права (протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.)

Дата оновлення – 28 серпня 2020 року  
(протокол № 1 засідання кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права від 28 серпня 2020 року)

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ В. М. Божко

## Дані про викладача

|                                        |                                                                                                                                                                      |
|----------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Назва навчальної дисципліни</b>     | <b>Муніципальне право</b>                                                                                                                                            |
| <b>Вид навчальної дисципліни</b>       | Обов'язкова, належить до циклу навчальних дисциплін загальної фахової підготовки.                                                                                    |
| <b>Викладач</b>                        | Божко Володимир Миколайович,<br>д.ю.н., доцент, завідувач кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права ПЮІ НЮУ імені Ярослава Мудрого |
| <b>Контактний телефон</b>              | +38 0532 560148                                                                                                                                                      |
| <b>E-mail</b>                          | <a href="mailto:Volodya_bozhko@ukr.net">Volodya_bozhko@ukr.net</a>                                                                                                   |
| <b>Консультації</b>                    | Вівторок 13-00 – 14-00,<br>м.Полтава, Першотравневий проспект, 5, ауд. 601-б.                                                                                        |
| <b>Онлайн консультації у Facebook:</b> | <a href="https://www.facebook.com/volodya.bozhko">https://www.facebook.com/volodya.bozhko</a>                                                                        |
| <b>Викладач</b>                        | Божко Володимир Миколайович,<br>д.ю.н., доцент, завідувач кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права ПЮІ НЮУ імені Ярослава Мудрого |
| <b>Контактний телефон</b>              | +38 0532 560148                                                                                                                                                      |
| <b>E-mail</b>                          | <a href="mailto:Volodya_bozhko@ukr.net">Volodya_bozhko@ukr.net</a>                                                                                                   |
| <b>Консультації</b>                    | Вівторок 13-00 – 14-00,<br>м.Полтава, Першотравневий проспект, 5, ауд. 601-б.                                                                                        |
| <b>Онлайн консультації у Facebook:</b> | <a href="https://www.facebook.com/volodya.bozhko">https://www.facebook.com/volodya.bozhko</a>                                                                        |

## Анотація навчальної дисципліни

Розкривається поняття та зміст основних категорій муніципального права. Вивчаються організаційно-правові моделі муніципального управління у провідних країнах світу. Розглядаються тенденції розвитку світового та вітчизняного механізму правового регулювання й організації місцевого самоврядування; системно-структурна організація місцевого самоврядування, правовий статус і практика його реалізації органами й посадовими особами місцевого самоврядування в Україні та світі; нормотворчість суб'єктів місцевого самоврядування, порядок прийняття та реалізації актів органами та посадовими особами місцевого самоврядування; правовий статус муніципальних службовців, їх повноваження; правовий механізм контролю за реалізацією їх повноважень; особливості реалізації юридичної відповідальності муніципальних службовців. Студенти знайомляться із основними нормативно-правовими актами у галузі муніципального права, вчать застосовувати муніципально-правових норми на практиці, а також знайомляться із правозастосовною практикою їх реалізації.

## Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Муніципальне право» – набуття студентами здатності розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі муніципального права, що

передбачає проведення різноманітних досліджень та/або здійснення інновацій й характеризується невизначеністю умов і вимог.

Завдання:

- формування у студентів спеціалізованих концептуальних знань у галузі муніципального права, що включають сучасні наукові здобутки у цій галузі права, котрі є основою для оригінального мислення та проведення досліджень у вказаній сфері;

- набуття студентами спеціалізованих умінь/навичок розв'язання проблем, котрі виникають у органів місцевого самоврядування в процесі їх формування та здійснення ними повсякденної діяльності, а також у громадян та організацій унаслідок реалізації органами місцевого самоврядування їхніх власних або делегованих державною повноважень;

- здатність інтегрувати знання, набуті у процесі вивчення цієї та навчальних дисциплін «Конституційне право України», «Державне будівництво і місцеве самоврядування», «Кримінальне право», «Адміністративне право», «Трудове право» й розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних контекстах;

- здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, зокрема щодо: застосування набутих теоретичних знань та сформованих практичних навичок щодо реалізації правового статусу суб'єктів муніципально-правових відносин; здійснення нормотворчого процесу органами місцевого самоврядування; особливостей проходження служби в органах місцевого самоврядування; реалізації юридичної відповідальності щодо органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб;

- формування у студентів знань та умінь, необхідних їм для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою генерування нових знань у сфері муніципального права.

### **Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.**

#### **Міждисциплінарні зв'язки**

*Пререквізити:* «Теорія держави і права»; «Конституційне право України»; «Адміністративне право»; «Державне будівництво і місцеве самоврядування»; «Господарське право»; «Трудове право»; «Фінансове право», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн».

*Кореквізити:* «Публічна служба», «Правове забезпечення запобігання корупції».

*Постреквізити:* «Актуальні проблеми цивільного права», «Податкове право», «Медичне право», «Правове регулювання екологічної безпеки».

### **Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти**

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати наступні результати навчання:

- сформулювати поняття та зміст основних категорій муніципального права;
- систематизувати втілення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права у муніципально-правовий відносинах;
- проаналізувати взаємодію міжнародних муніципально-правових систем із вітчизняними муніципально-правовими інститутами;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів муніципального права різних правових систем;
- інтерпретувати основні муніципально-правові норми, а також розуміти методологію їхнього тлумачення;
- застосовувати муніципально-правові норми на практиці;
- пояснити практику реалізації муніципально-правових інститутів;

- визначити правову позицію на різних стадіях правозастосування муніципально-правових норм, як зі сторони органу місцевого самоврядування, так і з боку фізичних (юридичних) осіб;
- запропонувати проекти правозастосовних актів у різних сферах діяльності органу місцевого самоврядування;
- прогнозувати результат впливу проектів нормативно-правових та індивідуальних актів органів місцевого самоврядування на муніципально-правові відносини.

**Розклад занять з навчальної дисципліни на 2020/2021 н.р.  
для студентів денної форми навчання**

| <b>Дата</b>         | <b>Теми лекцій</b>                                                                      | <b>Теми практичних занять</b>                                                                                                    | <b>Теми самостійної роботи (есе або рефератів)</b>                                                                                                                                                                                                                    |
|---------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 01.09.20 - 04.09.20 | 1. «Загальна характеристика місцевого самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід» | 1. «Загальна характеристика місцевого самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід»<br><i>Основна література:</i> 1; 2; 3; 6 | Особливості англосаксонської муніципальної системи; особливості континентальної муніципальної системи; особливості іберійської муніципальної системи; особливості муніципальної системи України;                                                                      |
| 07.09.20 - 11.09.20 | 2. «Члени територіальної громади як суб'єкти муніципально-правових відносин»            | 2. «Члени територіальної громади як суб'єкти муніципально-правових відносин»<br><i>Основна література:</i> 2; 4; 5.              | Особливості можливих форм безпосереднього народовладдя членів територіальної громади; організація місцевих референдумів; правовий механізм реалізації права на електронні петиції; особливості звернення із інформаційним запитом до органів місцевого самоврядування |
| 14.09.20 - 18.09.20 | 3. «Організаційно-правові моделі муніципального управління»                             | 3. «Організаційно-правові моделі муніципального управління»<br><i>Основна література:</i> 1; 3; 8.                               | Типологія моделей муніципального управління; системно-структурна організація місцевого самоврядування в Україні; правове регулювання взаємовідносин органів державної влади з органами місцевого самоврядування                                                       |
| 21.09.20 - 25.09.20 | 4. «Нормотворчість суб'єктів місцевого самоврядування»                                  | 4. «Нормотворчість суб'єктів місцевого самоврядування»<br><i>Основна література:</i> 1; 4; 9                                     | Види актів суб'єктів місцевого самоврядування; особливості регуляторних актів органів місцевого самоврядування; правовий механізм надання допомоги суб'єктам господарювання органами місцевого самоврядування                                                         |

|                        |                                                                                                            |                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 28.09.20 -<br>02.10.20 | 5. «Правове регулювання статусу муніципальних службовців»                                                  | 5. «Правове регулювання статусу муніципальних службовців»<br><i>Основна література:</i> 1; 3; 10.                                                | Особливості правового статусу виборних посадових осіб місцевого самоврядування; особливості правового статусу сільського, селищного, міського голови; правовий статус голови обласної, районної ради; особливості правового статусу старости                                      |
| 05.10.20 -<br>09.10.20 | 6. «Муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування»              | 6. «Муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування»<br><i>Основна література:</i> 1; 3; 7.             | Підстави та порядок припинення служби сільським, селищним, міським головою; муніципально-правова відповідальність виборних посадових осіб місцевого самоврядування; підстави та порядок припинення служби старостою                                                               |
| 12.10.20 -<br>16.10.20 | 7. «Загальна характеристика повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування»                | 7. «Загальна характеристика повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування»<br><i>Основна література:</i> 2; 4; 5                | Власні та делеговані, виключні повноваження сільської, селищної, міської ради; власні та делеговані, виключні повноваження виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради; власні та делеговані, виключні повноваження районної, обласної ради; особливості їх реалізації |
| 19.10.20 -<br>23.10.20 | 8. «Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо управління комунальною власністю» | 8. «Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо управління комунальною власністю»<br><i>Основна література:</i> 2; 4; 5 | Особливості правового режиму комунального майна; об'єкти комунальної власності; особливості правового статусу комунальних підприємств, установ, організацій                                                                                                                       |
| 26.10.20 -<br>30.10.20 | 9. «Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування в бюджетно-фінансовій сфері»           | 9. «Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування в бюджетно-фінансовій сфері»<br><i>Основна література:</i> 1; 8; 9.          | Особливості порядку формування місцевих фінансів; особливості бюджетного процесу в органах місцевого самоврядування; місцеві податки і збори                                                                                                                                      |
| 02.11.20 -<br>06.11.20 |                                                                                                            | 10. «Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення                                                           | Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування; правовий механізм взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого                                                                                                                                                  |

|  |  |                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                   |
|--|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  | <p>законності,<br/> правопорядку,<br/> охорони прав,<br/> свобод і законних<br/> інтересів громадян»</p> <p><i>Основна<br/> література: 1; 8; 9.</i></p> | <p>самоврядування з органами<br/> внутрішніх справ, прокуратури,<br/> Служби безпеки України,<br/> судовими органами та органами<br/> юстиції</p> |
|--|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

1. наукової статті;
2. наукової доповіді;
3. тез наукової доповіді на конференції;
4. огляд судової практики;
5. есе за вузькоспеціальною проблематикою;
6. анотації прочитаної додаткової літератури з курсу, у т.ч. іноземної;
7. термінологічного словника
8. підготовки до практичних занять та іспиту.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у «Методичних рекомендаціях до самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни «Муніципальне право» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право» / уклад. В.М.Божко. Полтава : ПЮІ Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 18 с.

### Інформаційне забезпечення курсу

#### *Основні нормативно-правові акти*

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. №50-51. Ст.572. Дата оновлення: 16.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 27.08.2020).
3. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р. № 396-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. №7, 8, 9. Ст.48. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № №18-22. Ст.144. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
5. Земельний кодекс України від 25.11.2001 р. № 2768-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. №3-4. Ст.27. Дата оновлення: 13.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 27.08.2020).
6. Податковий кодекс України від 02.11.2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. №№ 13-14, 15-16, 17. Ст.112. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 27.08.2020).
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст.356. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 27.08.2020).
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. №№ 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).

#### *Основна література*

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні : монографія / Антоненко В. О., Баймуратов М. О., Батанов О. В. та ін. ; за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. Київ : Атіка, 2007. 864 с.
2. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: монографія / За заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Концерн Видавничий Дім Ін Юре, 2003. 512 с

3. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні : проблеми теорії та практики : монографія / відп. ред. М. О. Баймуратов. Київ : Юридична думка, 2010. 656 с.
4. Батанов О. В. Муніципальне право України: підручник / відп. ред. М. О. Баймуратов. Харків : Одіссей, 2008. 528 с.
5. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб. Харків: ФІНН, 2012. 496 с.
6. Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб.: [у 3 ч.] / за заг. ред. П.Ф. Мартиненка. Київ : Знання України. 2005-2006.
7. Муніципальне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, О. Ф. Фрицький, М. О. Баймуратов та ін. ; за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
8. Муніципальне право України: підруч. / за ред. М.О. Баймуратова. 2-ге вид., допов. Київ : Правова єдність, 2009. 720 с.
9. Муніципальне право: підручник / В.Ф. Погорілка, М.О. Баймуратова, О.В. Батанова, Ю.Ю. Бальцій / За ред. Баймуратова М. О. 2-ге вид. доп. Київ : Правова єдність, 2009. 720 с.
10. Тетарчук І.В. Муніципальне право України : навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 206 с.

### **Вимоги викладача**

Студенти *повинні*: активно працювати на практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань та розробленні кейсів, повною мірою долучатися до активних форм навчання, використовувати різноманітні джерела з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення бізнес-процесів. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються.

Студентам *рекомендується*: брати участь у наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, написанні наукових статей і рефератів.

Викладач *бере до уваги* інші навчальні та наукові здобутки студента, що підтверджені документально (грамоти, дипломи, сертифікати тощо).

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([https://nlu.edu.ua/files/norm\\_doc/kodeks\\_academichnoyi\\_etyky.pdf](https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf)).

Під час аудиторних занять прошу використовувати мобільні телефони тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекцій). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації. Можна приносити із собою питну воду. В разі нагальної потреби можна виходити із аудиторії, не заважаючи при цьому викладачу та іншим студентам.

### **Контрольні заходи результатів навчання**

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Муніципальне право» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Видами *поточного контролю* знань студентів є:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, захист кейсу, підготовка і захист есе або реферату за ініціативи студента. За підсумками практичних занять студент може отримати від 0 до 28 балів;

– протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 8;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *лекційних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або

експрес-опитування. За підсумками поточного контролю на лекціях студенти можуть отримати від 0 до 4 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів із навчальної дисципліни є *іспит*, що оцінюється за шкалою від 0 до 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 20 балів.

#### Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

| Лекційні заняття | Практичні заняття (поточний контроль) |            | Самостійна робота | Іспит (підсумковий контроль) | Підсумкова оцінка знань |
|------------------|---------------------------------------|------------|-------------------|------------------------------|-------------------------|
|                  | Модуль № 1                            | Модуль № 2 |                   |                              |                         |
| max 4            | max 14                                | max 14     | max 8             | max 60                       | max 100                 |

#### Шкала підсумкової оцінки знань студентів

| Оцінка за шкалою ECTS | Визначення                                                                            | Оцінка за національною шкалою | Оцінка за 100-бальною шкалою |
|-----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|------------------------------|
| A                     | <b>Відмінно</b> – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок              | 5                             | 90 – 100                     |
| B                     | <b>Дуже добре</b> – вище середнього рівня з кількома помилками                        | 4                             | 80 – 89                      |
| C                     | <b>Добре</b> – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок         |                               | 75 – 79                      |
| D                     | <b>Задовільно</b> – непогано, але зі значною кількістю недоліків                      | 3                             | 70 – 74                      |
| E                     | <b>Достатньо</b> – виконання задовольняє мінімальні критерії                          |                               | 60 – 69                      |
| FX                    | <b>Незадовільно</b> – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати                 | 2                             | 35 – 59                      |
| F                     | <b>Незадовільно</b> – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс |                               | 0 – 34                       |